

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การศึกษาบทบาทและผลงานของครูบากัญจนะ อรัญญาวาสี มหาเถระ (พระครูบามหาเถระ)
ผู้วิจัย	: พระรังสิมัน จารูวโส (ศศิรัตนศรีโสภณ)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระครูโสภณพัฒนานุยุต,ผศ.ดร., ป.ธ.๔, พก.ศ., พ.ม., พธ.บ., กศ.ม., Ph.D. : พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวณโณ,ดร., พธ.บ., ร.บ., ร.ม.,M.phil., Ph.D. : พระครูภาวนาเจติยานุกิจ, ดร., พธ.บ., ค.ม., Ph.D.
วันที่สำเร็จการศึกษา	: ๘ มีนาคม ๒๕๕๙

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของครูบากัญจนะ อรัญญาวาสี มหาเถระ (พระครูบามหาเถระ) ๒) เพื่อศึกษาบทบาทของครูบากัญจนะอรัญญาวาสี มหาเถระ (พระครูบามหาเถระ) ๓) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมที่เป็นคุณสมบัติของครูบากัญจนะ อรัญญาวาสี มหาเถระ (พระครูบามหาเถระ) ที่มีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนา งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงเอกสารจากปฐมภูมิ เช่น พระไตรปิฎก และ ทุติยภูมิ จากหนังสือ ตำรา วิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. ประวัติและผลงาน ครูบากัญจนะอรัญญาวาสี มหาเถระ หรือ ครูบามหาเถระ อดีตเจ้าอาวาสวัดสูงเม่น ต.สูงเม่น อ.สูงเม่น จ.แพร่ เป็นพระนักปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่รู้จักนับถือและศรัทธาของเจ้าเมืองในเขตล้านนาและในพระนคร ตลอดจนถึงศรัทธาประชาชนทั้งในล้านนาและหลวงพระบาง ประเทศลาว และประเทศพม่า ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ท่านได้ทำการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยและภาษาบาลีจนแตกฉานรวมทั้งภาษาล้านนาได้ช่วยเป็นครูสอนพระภิกษุในวัดศรีชุมต่อมาระยะหนึ่งย้ายมาจำพรรษาอยู่วัดสูงเม่น ตลอดระยะเวลาที่ท่านเจริญอยู่ในสมณเพศท่านได้จาร (จาริก) คัมภีร์ต่างๆไว้มากมายในพระพุทธศาสนา สิริรวมพระคัมภีร์ที่เก็บไว้ในหอไตรวัดสูงเม่นนั้น มี ๒,๕๖๗ มัด นับเป็นผูกได้ ๘,๘๔๕ ผูก วาระสุดท้ายของครูบากัญจนะอรัญญาวาสี มหาเถระ ท่านได้เดินทางเพื่อหนีความวุ่นวายไปยังเมืองระแหง จังหวัดตาก ไปพักอยู่สวนมะม่วงของชาวบ้าน พอชาวบ้านเจ้าของสวนทราบชื่อเสียงเรียงนามท่านแล้ว ชายเจ้าของสวนเลยยกสวนให้ครูบาจำพรรษาอยู่ เรียกสถานนั้นว่า วัดป่าอัมพวัน และต่อมาครูบากัญจนะอรัญญาวาสี มหาเถระ ก็ได้มรณภาพ ณ ที่วัดอัมพวัน สวนมะม่วงเมืองระแหงนั่นเอง

๒. บทบาทของครูบากัญจนะอรัญญาวาสี มหาเถระ (ครูบามหาเถระ) มีทั้งหมด ๖ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบัน กล่าวคือ ๑. ด้านการปกครอง ท่านได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดพระสิงห์ เป็นเจ้าอาวาสวัดสูงเม่น และได้เป็นเจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอนแก้ว ๒. ด้านการศาสนศึกษา ท่านได้ศึกษาอยู่ที่วัดศรีชุมและได้เป็นอาจารย์สอนนักเรียนและบาลีด้วย ต่อมาท่านได้เริ่มจาร(จาริก)คัมภีร์ธรรม ล้านนาจำนวน๒,๕๖๗ มัด

นับเป็นผู้ที่ได้ ๘,๘๔๕ ผู้ก และสั่งสอนศิษย์จนสร้างผลงานที่มากมาย ๓. ด้านการเผยแผ่ครูบามหาเถรเป็นผู้ที่มีสติปัญญาอันเฉียบแหลม ได้ศึกษาพระธรรมจนแตกฉานถึงขั้นญาณสมาบัติขั้นสูงและมีความรอบรู้เรื่องราวต่างๆมากมาย ท่านได้ชักชวนพระสงฆ์และฆราวาสผู้มีความรู้ให้มาจาร (จาริก) ความรู้แขนงต่างๆลงในใบลานให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา ๔.ด้านสาธารณูปการ ท่านได้สร้างวัดมหาโพธิ์ วัดสูงเม่น วัดศรีดอก วัดพระธาตุดอนแก้วไว้ในพระพุทธศาสนา ๕. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ท่านได้ทั้งองค์ความรู้ที่ท่านได้จาร(จาริก)ไว้ให้คนรุ่นหลังศึกษามากมาย ๖. ด้านสาธารณสงเคราะห์การที่ท่านได้เป็นประธานหรือเป็นองค์อุปถัมภ์ในการสร้างวัดมหาโพธิ์ วัดสูงเม่น วัดศรีดอก และวัดพระธาตุดอนแก้ว ถือได้ว่าเป็นงานด้านสาธารณะสงเคราะห์

๓. หลักธรรมที่คุณสมบัติของครูบาก็จะอริยญวาสี มหาเถร(พระครูบามหาเถร) พบว่ามีหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วยหลักธรรมดังนี้ หลักพรหมวิหาร ๔ อิทธิบาท ๔ สังคหวัตถุ ๔ พล ๕ สัมปติธรรม ๗ สังคหวัตถุ ๔